Літаратурна-музычная кампазіцыя
“Ішоў мой край дарогамі вайны”

Да 81-ай гадавіны вызвалення Чачэрска і Чачэрскага раёна
ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў

Л. В. Еўстраценка,
намеснік дырэктара па выхаваўчай рабоце
гімназіі г. Чачэрска

Цячэ гісторыі рака,
І кожны міг там нешта значыць.
Жыццю не крыкнеш «Пачакай!»,
Падзей былых не перайначыш.
М. Болсун

Вядучы 1. 81 год прайшоў з таго дня, калі наш горад быў вызвалены ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Здаецца, даўно ўжо патрэбна было забыць, пахаваць вайну, але памяць наша пра яе не дае гэтага зрабіць.

Вядучы 2. І гонар, і радасць, і слёзы, і боль страт – усе злучылася ў Вялікай Перамозе… Сёння мы, моладзь, ведаем, якой страшнай была цана гэтай Перамогі, і не маем права забываць пра гэта.

Чытальнік

Памяць, памяць, за сабой пакліч ты
У тыя жудасныя дні,
І сяброў маіх з магіл уздымі ты,
Іншым маладосць вярні.

Чытальнік

Памяць, памяць, ты павінна
На імгненне стрэлкі павярнуць,
Я хачу не проста ўспомніць іх імёны,

Я хачу сябрам у вочы зазірнуць.

Вядучы 1. Памяці тых, хто заваяваў перамогу над ворагам, прысвячаецца.

Гасне святло. Гучаць пазыўныя.

Год за годам зара над зямлёю ўставала,

Прачыналася і наша краіна.

І любоўю сваёй саргравала

Юнакоў, хлапчукоў, мужыкоў.

Мелодыя абрываецца. Раскаты грому.

Сорак першы ўдарыў раптоўным агнём,

Падвязаў хлапчукоў салдацкім рамнём.

Юнакі выходзяць на авансцэну да мікрафона.

Глядзіць на іх радзіма, вочы суровы.

Адкуль вы? Хто вы? На што вы готовы?

1-ы: Гатовы на бітвы, на годы расстанняў.

2-і: Гатовы на радасць пераможных агнёў.

3-і: На голад, на холад гатовы.

4-ы: Гатовы на ўсё для Радзімы сваёй.

Фанаграма песні «Священная война». На сцэне група выконвае «Да сустрэчы, юнакі».

Ах, вайна, что ж зрабіла ты, подлая.

(*Выходзяць 3 юнакі і дзяўчынкі, трымаюцца за рукі.)*

Сталі ціхімі нашы двары,

Юнакі паўздымалі галовы,

Пасталелі яны без пары.

(Выходзіць ваенком, чытае загад. Размыкае рукі парам. Юнакі аддаюць чэсць, бяруць зброю, на галовы надзяваюць фуражкі.)

На парозе крыху памаячылі

І пайшлі за салдатам салдат…

(Устаюць у калону і ідуць, маршыруючы.)

Да сустрэчы, хлопчыкі мілыя,

Да сустрэчы, дарагія мае!

(Дзяўчынкі машуць ім рукамі, плачуць.)

Не хавайцеся, будзьце высокімі.

Не шкадуйце ні куль, ні гранат.

І сябе не шкадуйце.

Пастарайтеся вярнуцца назад!

Зацямненне.

Музычны нумар.

Вядучы 2. У ноч на 14 жніўня нашы войскі пакінулі Чачэрск. У 8 гадзін раніцы на яго вуліцах з'явіліся нямецкія матацыклісты. Чачэрскі раён разам з іншымі тэрыторыямі Беларусі быў акупіраваны ворагам. Акупанты адразу пачалі ўстанаўліваць так званы новы парадак. Пачаліся распаравы, рабаванне, гвалт. Тэрор, масавыя расстрэлы, разбой панавалі на Чачэрскай зямлі.

Чытальнік 1

Па зямлі, якую нашы продкі
Адстаялі ў даўнія вякі,
Рухаліся танкі, самаходкі,
Чорныя фашысцкія палкі...

Запылалі гарады і сёлы,
Гора разлілося па зямлі.
Сонца, што заўжды было вясёлым,
Жудасныя хмары абплылі....

Вядучы 3. Страшную трагедыю перажыў Чачэрск ў дні вайны. За 27 месяцаў акупацыі фашысты ператварылі горад у груду развалін, знішчылі 323 будынкі, разрабавалі і знішчылі ўсе прадпрыемствы раёна, калгасы, 2 МТС. У раёне была спалена 31 школа, разбураны лячэбныя ўстановы. Акупанты цалкам спалілі 14 вёсак. Усяго было знішчана і разбурана 5026 сялянскіх двароў.

Вядучы 1. Але самыя страшныя і жорсткія злачынствы былі звязаны з масавым знішчэннем мірных жыхароў. У першую чаргу расправам падвяргаліся камуністы, савецкія актывісты, яўрэі і цыганы. Забойствам старых, жанчын і дзяцей часта папярэднічалі катаванні. На расстрэл немцы вывозілі за горад: з левага боку дарогі, што вядзе на Гомель, забівалі яўрэйскае насельніцтва, а з правага – славян.

Вядучы 2. За перыяд акупацыі са жніўня 1941 г. па лістапад 1943 г. у Чачэрскім раёне было павешана, расстраляна і закатавана 1853 чалавекі. Гвалтоўна на прымусовыя работы ў Германію было вывезена 1379 мірных жыхароў.

Вядучы 3. У лютым 1943 г. ў вёсцы Будзішча 27 чалавек немцы сагналі ў калгасны клуб, у якім пасля катаванняў людзі былі зажыва спалены. Падобнае злачынства фашысты здзейснілі ў вёсцы Глыбочыца, дзе ў кастрычніку 1943 г. было спалена 28 ні ў чым не вінаватых жыхароў вёскі.

Вядучы 1. 22 кастрычніка 1943 г. нямецкая ваенная часць ачапіла лес каля пасёлка Рэпішча. У лесе ад фашысцкіх захопнікаў хавалася 2000 чалавек, з іх у гэты дзень было расстраляна больш за 500 мірных жыхароў.

Чытальнік 2. Якога колеру вайна?

– Якога колеру вайна? –
Мая дачка у мяне спытала.
І я падумаў, што яна
Пад колер шэрага металу,
Пад колер шэрых шынялёў,
Пад колер шэрых папялішчаў,
Пад колер пылу тых дарог,
Дзе ў гільзе вецер грозна свішча…
Ды вочы я закрыў на міг,
І мне прыпомніўся чырвоны –
Чырвоны колер слоў маіх
І ран салдацкіх незагойных,

Агонь чырвоны ў вокнах хат,
Сцягоў святы чырвоны колер.
Чырвоны водсвет кананад,
Што не забудуцца ніколі.
Якого ж колеру вайна?
Уладна ў памяці ўсплывае
Бінтоў шпітальных белізна,
Матулі галава сівая.
І страху пабялелы твар,
І белы колер маскхалата,
І снег, што не растаў ніколі
На вуснах паўшага салдата.
А я ж у памяці нясу
Яшчэ жахлівы колер чорны –
Заледзянелы, чорны сум
Удоў і сірат незлічоных...
І чорны дым парахавы,
Дзе чорны воран на магіле.
І чорны колер у травы,
Што агнямётамі палілі.
Якога колеру вайна?
Я б расказаў дачцы нямала...
Ды на руках маіх яна
Ужо даўно спакойна спала.

Вядучы 2. Але ніякія зверствы акупантаў не змаглі заваяваць наш народ. Ужо ў снежні 1941 г. пачаў дзейнічаць падпольны райкам партыі, сакратаром якога быў прызначаны Павел Іванавіч Дзедзік. Чачэрская падпольная арганізацыя адразу ж пачала дзейнасць па стварэнні партызанскага атрада, які затым з’явіўся ядром першай гомельскай брыгады. А ў студзені 1942 г. у

чачэрскіх лясах было ўжо чатыры атрады: Гомельскі гарадскі, Гомельскі, Чачэрскі і Свяцілавіцкі.

Вядучы 3. У раёне дзейнічала 45 падпольных арганізацый, толькі ў Чачэрску іх было 5. Сярод насельніцтва вялася вялікая агітацыйная работа: выпускаліся тысячы лістовак, праводзіліся сходы і мітынгі.

Вядучы 1. За час баявых дзеянняў з ворагам партызаны пусцілі пад адхон 98 эшалонаў з жывой сілай і тэхнікай ворага, знішчылі 162 аўтамашыны, 23 матацыклы, 2 цягачы, 1 самалёт, 38,5 км тэлефонна-тэлеграфнай лініі і шмат баявой тэхнікі ворага.

Вядучы 2. У баях партызаны знішчылі 2093 нямецкіх салдат, афіцэраў і здраднікаў Радзімы, разграмілі 67 сельскіх управ, 12 нямецка-паліцэйскіх гарнізонаў.

Вядучы 3. Партызанамі было вызвалена 490 грамадзян Чачэрскага раёна, якіх немцы гналі ў Германію. Урад высока ацаніў баявую дзейнасць першай гомельскай брыгады. Больш за 100 чалавек было ўзнагароджана ордэнамі і медалямі.

Музычны нумар

Вядучы 1. 1418 дзён і начэй не сціхаў гром бітваў на вогненных рубяжах Вялікай Айчыннай вайны. 27 лістапада 1943 г. Чачэрск быў вызвалены.

Чачэрск курыўся дымам едкім,
Паўсюдна – ворагаў сляды:
Шкілеты хат – нямыя сведкі.
І зруйнаваныя сады.
І роў глыбокі ля бярозак –
Магіла брацкая ахвяр –
Запоўніў плач яўрэйкі Розы,
Які кляў катаў за кашмар.
І вось свабоды вецер свежы
Загуў шчасліва ў гарадку…
На радасцях спяшаўся снежань

Пакласці мост праз Сож-раку.

Вядучы 2. Нягледзячы на нечалавечую стомленасць, на велізарнае нервовае напружанне, твары нашых воінаў свяціліся радасцю. Гэта была радасць пераможцаў! Салдаты выканалі свой абавязак, доўг цяжкі і выдатны, вышэй якога няма нічога на Зямлі! Тое, чаго так доўга чакалі, да чаго непахісна ішлі цяжкай салдацкай дарогай вайны, адбылося!

Вядучы 3. У нашым раёне свята захоўваюць памяць аб 1378 воінах-вызваліцелях, партызанах, якія не вярнуліся з крывавых палёў вайны. Іх гераічныя ўчынкі ўшанаваныя ў помніках з мармуру, бронзы, граніту. Амаль у кожнай вёсцы ёсць абеліск, сквер, брацкая магіла.

Вучаніца. Калі стаю ля вечнага агню,
Я думаю пра тых, каго няма тут з намі.
Яны за ўсіх, за ўсіх за нас, і за мяне,
У Вялікую вайну жыццё сваё аддалі.

Вучань. Перайшлі вы ў песні і быліны,
У легенды нашае зямлі.
Хтосьці з вас дайшоў да горада Берліна,
Мужныя героі на зямлі Чачэрскай паляглі.

Разам. Спіце нашы слаўныя героі!
Мы – нашчадкі – не забудзем вас!

Вядучы 1. На Замкавай гары пахаваны 306 воінаў і партызан, якія выканалі свой абавязак перад Радзімай, якой служылі да апошняй кроплі крыві. Побач спачывае прах слаўнай дачкі балгарскага народа, карэспандэнта «Комсомольской правды» Ліліі Карастаянавай. У пачатку лютага 1943 г. падчас бою ў вёсцы Будзішча варожая куля абарвала жыццё палымянай патрыёткі.

Вядучы 2. Спіць ў брацкай магіле і юны герой – партызан Грыша Падабедаў. З партызанамі была звязана ўся сям'я Грышы. Начальнікам штаба партызанскага атрада быў яго брат Аляксей.

Вядучы 3. Мужна змагаліся нашы землякі на франтах Вялікай Айчыннай вайны. Радзіма высока ацаніла подзвігі Мікалая Конанавіча Круглікава, Мікалая Сафронавіча Байкова, Ціта Парфёнавіча Новікава, братоў Пятра Ільіча і Аляксандра Ільіча Лізюковых, якія ўдастоены звання Героя Савецкага Саюза.

Сёння іх няма сярод нас, але іх імёны застануцца ў нашых сэрцах. І кладуцца кветкі да помнікаў і абеліскаў, брацкіх магіл і мемарыяльных дошак.

Вядучы 1. Даўно адгрымелі баі Вялікай Айчыннай вайны, нарадзілася некалькі новых пакаленняў, але хацелася б, каб мы ўсе ведалі і цанілі нашу памяць.

Вядчы 2. Мова лічбаў сухая, але вы толькі ўявіце… Калі б мы захацелі ушанаваць адной хвілінай маўчання кожнага, хто загінуў у Вялікай Айчыннай вайне, то чалавецтву прыйшлося б анямець на 20 мільёнаў хвілін, амаль на 39 гадоў.

Вядучы 3. Таму мы заклікаем вас не толькі помніць і шанаваць нашу гісторыю, але і цаніць, берагчы сённяшні дзень – дзень, які нам пакінулі нашы продкі.

Чытальнік

Чачэрскі край – край хлебасольны,
Край гожых хлопцаў і дзяўчат,
Жытнёвы край, дзе так прывольна
Стаяць рады вясковых хат.

Чачэрскі край – край песень звонкіх,
Азёраў чыстых, сініх рэк,
Бяроз бялюткіх, сосен гонкіх.
І шчыры ўсюды чалавек.

Тут шмат садоў і кветак-зорак:
Рамонкаў, сініх васількоў.
Тут наш Чачэрск – славуты горад

Зямлі пад крыламі буслоў.

Чачэрскі край – край працавіты,
У згодзе людзі ўсе жывуць.
Край славай добраю спавіты,
Дзе памяць продкаў берагуць.

Чачэрскі край дае натхненне
Усім жадаючым тварыць,
Мацуе сувязь пакаленняў
І вучыць нас, як трэба жыць.

Фінальная песня.